

έποχής τῶν αὐτοκρατόρων. Ἄλλοι οὐχὶ καταυγάζομένη ὑπὸ τοῦ λαμπροῦ, γλαυκοῦ οὐρανοῦ, οὔτε περιβεβλημένη τὴν αἰγλην χαρμοσύνου ἕορτῆς ὡς τὸ Πέργαμον κεῖται πρὸ τῶν δρμάτων ἥμῶν ἡ κοσμοκράτειρα πόλις: Ἡδη βλέπομεν αὐτὴν περὶ τὸ ἔωθινὸν λυκόφως ἀπαισίας νυκτὸς, νυκτὸς καθ' ἥν ἡ πόλις καὶ τὰ περίχωρα μέχρι μακροτάτων ἀποστάσεων ἐκολύμβων εἰς ἀπέραντα πελάγη φοβερωτάτου φωτός, περὶ τὴν ἔξοδον μιᾶς τῶν φρικαλέων ἐκείνων νυκτῶν καθ' ἦς ἐμαίνετο ἡ μεγάλη, ἡ ἐπὶ ἑξ καὶ ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἐπὶ ἔτερα τρία ἡμερούνκτια διαρκέσασα πυρκαϊά, ἡ ἐκραγεῖσα τῇ 10. Ιουλίου 64 μ. Χ. καὶ ἀποτεφρώσασα τὴν ὑπερήφανον Ρώμην μὲ τὰ ἀπαστράπτοντα αὐτῆς μαρμάρινα οἰκοδόμηματα.

Οταν δὲ πισκέπτης τοῦ νέου τούτου πανοράματος διέλθῃ τὴν στενὴν καὶ σκοτεινὴν εἴσοδον, τὸ βλέμμα αὐτοῦ βυθίζεται ἐν τῷ μέσῳ ὀκεανοῦ φλογῶν: στῆλαι πυρὸς περικυκλούμεναι ὑπὸ σπινθηροβούλουντων στροβίλων καὶ νεφελῶν καπνοῦ συμπαρασυρουσῶν πυρίνας γλώσσας φέρονται ὑπὸ σφιδροῦ ἀνέμου μαστιζόμεναι ἀνὰ τὴν ἐπτάλοφον πόλιν καλύπτουσαι αὐτὴν διὰ θαλάσσης φλογῶν. Η δέσις τοῦ θεατοῦ εἶναι ὑψίπεδόν τι ἐνὸς οἰκοδομήματος ἰδρυμένου ἐπὶ τῆς μικροτέρας στρογγυλωτῆς κορυφῆς τοῦ παλατίνου λόφου· δεξιά, ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τοῦ παλατίνου, ὑφοῦνται τὰ αὐτοκρατορικὰ μέγαρα τοῦ Νέρωνος μὲ τοὺς τετραγώνους αὐτῶν θολωτοὺς πύργους· λαμπραὶ καὶ μεγαλοπρεπεῖς στοὰι πλήρεις ἀνθρώπων, μικροὶ καὶ μεγάλοι γαροὶ μὲ γιγαντιαίας κλίμακας, ἡ αὐτοκρατορικὴ βιβλιοθήκη καὶ πολλὰ μεγάλα οἰκοδομήματα ἀπλοῦνται ἀνὰ τὸν λόφον, ἐνῷ πρὸ αὐτῶν ὑφοῦνται ἀγερώχως ὑπερμεγέθεις στῆλαι μετ' ἐπικειμένων ἀγαλμάτων καὶ ὅβελίσκοι. Ἐπὶ τῆς στέγης ἐνὸς προστόου, στηριζόμενου ὑπὸ τριῶν Καρυατίδων ἀπεικασμένων πρὸς τὰς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐρεχθίειν Καρυάτιδας παρθένους, ισταται ὁ Νέρων, ἔχων τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐλαφρῶς ἐστηριγμένην ἐπὶ τοῦ κιονωτοῦ κιγκλιδώματος, ἐν ἐπιτετηδεύμενῳ σχήματι καὶ στάσει, καὶ παρατηρῶν τὸ κυματίζον ἀνὰ τὴν πόλιν πῦρ. Ποῖαι ἄρα γε σκέψεις πληροῦσι τὸν ἐγκέφαλον τοῦ θηρίου τούτου, τοῦ ἀλλοτε τοσοῦτον εὑγενοῦς καὶ ἡπίου νεανίου, νῦν δὲ τοσοῦσσον σκληροῦ, θηριώδους, αἱμοδιψοῦς τυράννου, πλανῶντος ἥδη τὰ βλέμματα ἀνὰ τὴν φλεγομένην πόλιν . . . ποῖαι ἄρα γε σκέψεις κατέχουσι τὸν νοσοῦντα ἐγκέφαλόν του; Φοβεῖται Ἰσαὼς, μήπως θεωρηθῇ ὑπὸ τοῦ ὅχλου αὐτός, διὸ αὐτοκράτωρ, ὡς ἐμπρηστής τῆς Ρώμης, καίπερ κηρύζεις ὡς ἐνόχους τοῦ ἐμπρησμοῦ τοὺς ὑπὸ πάντων τῶν

Ρωμαίων μισουμένους χριστιανούς, οἵτινες κατὰ διαταγήν του συλλαμβάνονται ἥδη καὶ ἀπάγονται δέσμοι ἐκεῖ ἐπάνω, διὰ τῆς μεγάλης κλίμακος, πρὸς τὸ ἀριστερὰ τοῦ τυράννου, ἵνα βραδύτερον πρὸς τέρψιν τοῦ πληροῦντος τὰς ὁδοὺς συρφετοῦ ἀλειφθῶσι μὲ πίσσαν καὶ κατὰ τὰ νυκτερινὰ ὅργα τοῦ μανιούμενου ὅχλου ἀναφθῶσιν ὡς ζωντανοὶ πυρσοὶ καὶ ἀποτεφρωθῶσιν ἥρεμα καὶ βραδέως; Ἡ παρατηρεῖ μεθ' ἥδοντος τὴν πυριφλεγῆ πόλιν, χαίρων διτὶ μετ' οὐ πολὺ θὰ ὀνομασθῇ „δεύτερος ἰδρυτὴς τῆς Ρώμης“; Διέταξε πράγματι αὐτὸς νὰ θέσωσι πῦρ εἰς ὅλας τὰς γωνίας τῆς πόλεως, μόνον σπως ἀνοικοδομήσῃ αὐτὴν ὡραιοτέραν καὶ ἀπορρίπτει ἥδη, ἐν συνειδήσει τοῦ ἰδίου κακουργήματος, τὴν αἰτίαν εἰς τοὺς χριστιανούς, διὰ „πολιτικοὺς λόγους“, ὅπως ἐξολοθρεύσῃ ἐκείνους παρὰ τῶν ὅποιων ἐφοβεῖτο τὸν ἴδιον ὅλεθρον; — τίς οἶδε! — Ἀπαθῆς καὶ ἀτάραχος παρατηρεῖ τὰς ὁδούς καὶ τὰς πλατείας κεκαλυμμένας ὑπὸ σωρῶν καιομένων Ρωμαίων, μεθ' ἥδοντος ἀκούει τὰς ἀπελπιστικὰς κραυγὰς χιλιάδων ἀνθρώπων πνιγομένων εἰς τὰς φλόγας, κρημνιζομένων ἀπὸ τῶν παραθύρων ὑψηλοτάτων οἰκιῶν, ὅπως διαφύγωσι τὸν διὰ πυρὸς θάνατον . . . μετ' εὐχαριστήσεως βλέπει τὸ φρικαλέον θέαμα τῆς φοβερᾶς καταστροφῆς δύο περίου ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων . . . Ἡ παράφρων, δοτις δὲν ἐννοεῖ τὸ φρικῶδες τοῦ θεάματος ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἡλιοθίτητι αὐτοῦ αἰσθάνεται βλακώδη χαρὰν καὶ ἀπόλαυσιν εἰς τὸν βρασμὸν τῆς πυρός θαλάσσης καὶ τὸν πάταγον τῶν κρημνιζομένων οἰκιῶν, ἡ κακοῦργος μὲ σιδηροῦν μέτωπον καὶ λιθίνην καρδίαν!

Τὸ μέρος τῆς μεγαλοπρεποῦς εἰκόνος, ἔνθα βλέπομεν ιστάμενον τὸν Νέρωνα, φαίνεται ἡμῖν ὡς τὸ ἐπιβλητικάτον. Σήμερον δὲν γνωρίζομεν πλέον πῶς ἥσαν τὰ παλάτια ἐπὶ τοῦ παλατίνου πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς· καὶ τὸ κενὸν τοῦτο τῶν ἀρχαιολογικῶν ἥμῶν γνώσεων ἐπωφελήθησαν εὐφέστατα οἱ καλλιτέχναι ὅπως καλύψωσι τὸν λόφον μὲ μέγα πλῆθος οἰκοδομημάτων, στηλῶν καὶ ἀγαλμάτων, ἐν οἷς συνειοῦνται πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς ἐποχῆς τῶν Καισάρων εἰς θαυμασιώτατον σύμπλεγμα μεγάρων καὶ ναῶν. Ἐξ ὅλων τῶν λεπτομερειῶν τῆς θαυμασίας ταύτης εἰκόνος, τῶν ὅποιων τὴν περιγραφὴν ἐνταῦθα παραλείπομεν, φαίνεται διτὶ οἱ καλλιτέχναι ἡγαγκάσθησαν νὰ κάμωσι φιλολογικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας ἐπὶ τῶν πηγῶν αὐτῶν, ὅπως οὐ μόνον τῶν ἐρασιτεχνῶν προκαλέσωσι τὸν θαυμασμὸν ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχαιολόγων τὰ δῆματα ἱκανοποιήσωσιν.

1. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΡΕΤΑΙΟΣ, μετὰ βιογραφίας (ἐν σελίδῃ 209).

2. καὶ 3. Η ΠΥΡΚΑΪΑ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ, εἰκὼν κατὰ τὸ ἐν τῇ Βερολινείᾳ ἐκθέσει πανόραμα, σχεδιασθεῖσα ὑπὸ R. Hellgrewe. Μετὰ σχετικῆς περιγραφῆς. Περιγράφαντες ἥδη ἀνωτέρω διὰ μακροτέρων τὰ περὶ τῶν εἰκόνων τούτων ἐν σ. 213 καὶ σ. 217 περιοριζόμεθα ἐνταῦθα εἰς τὸ νὰ ἀναφέρωμεν μόνον τὰ δινόματα τῶν διασήμων καλλιτεχνῶν, οἵτινες ἐν βρα-

χυτάτῳ διαστήματι μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος καὶ ἐξόχου ἄμα ἐπιτυχίας κατώρθωσαν νὰ δημιουργήσωσιν ἐν ἐκ τῶν λαμπροτάτων θαυμασίων τῆς Γερμανικῆς πρωτευούσης, τὸ πανόραμα τῆς Ρώμης ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νέρωνος. Οἱ καλλιτέχναι οὗτοι εἰναι οἱ ἀδελφοὶ Μαξίμος καὶ Γεώργιος Κώχ, οἱ μετ' αὐτῶν συνεργασθέντες ζωγράφοι Rudolph Hellgrewe, Wilhelm Hergarth, Gáza Mirkowsky καὶ Kolmar Schmidt, καὶ διάρχητον Otto Schultze.